

llegim

Literatura

LLEGIM ENTREVISTES | 28/12/2023

Miriam Toews: "Un cos de 88 anys no és tan terrible com ens venen"

Escriptora. Publica 'Que no s'apagui la flama'

Jordi Nopca

🕒 5 min

Miriam Toews fotografiada durant la seva última visita a Barcelona, el 2022 MANOLO GARCÍA

BARCELONA Vida i literatura s'han entrelaçat sovint, en la trajectòria literària de la canadenca Miriam Toews (Steinbach, 1964). Es va

tristes recances (2014) i va gaudir d'una gran acollida entre els lectors gràcies a la impactant *Elles parlen* (2018), ambientada en una comunitat religiosa mennonita similar a la que ella va conèixer de petita. A *Que no s'apagui la flama*, traduïda per Octavi Gil Pujol i publicada a Les Hores, igual que *Les tristes recances* i *Elles parlen*, Toews explica una peculiar història d'aprenentatge, en què una nena de nou anys, la Swiv, és expulsada de l'escola i passa una temporada a casa amb l'àvia Elvira. Una i altra intercanvien lliçons de vida mentre la mare, actriu en crisi, passa el dia fora de casa, embarassada de sis mesos d'un nen que creixerà sense pare. Toews atén l'ARA des de casa seva, al Canadà.

Bona tarda. Li va bé que parlem uns minuts?

— Avui sí! La setmana passada vaig patir un refredat terrible, però ja estic bé. A casa som set, convivim quatre generacions de la mateixa família. Quan un dels nets es posa malalt, ja tremolo... Em fa por no només per mi, sobretot per la meva mare Elvira, que té 88 anys.

A *Que no s'apagui la flama* són tres, les generacions que comparteixen pis. L'àvia, el personatge més carismàtic de la novel·la, es diu Elvira, com la seva mare.

— Aquest llibre li vol ser un homenatge. Fa molt de temps que vull escriure sobre ella. En anteriors ocasions l'havia fet sortir en forma de personatge secundari. Aquí, en canvi, té un paper central: és una de les grans protagonistes. La mare és una gran presència, a la nostra família. Una dona resilient, forta, adorable i a estones alegre. Què serà de mi, quan falti? M'ho he demanat moltes vegades, abans, durant i després de l'escriptura de la novel·la. La trobaré tant a faltar...

Al llibre, la salut de l'Elvira és fràgil.

d'oïda, i per determinades coses que diu es pot pensar, erròniament, que no hi toca.

No hi ha gaires novel·les en què les àvies tinguin un paper tan destacat. Era una manera de reivindicar-ne la importància?

— El món ignora les dones velles, i s'equivoca. A casa, la mare hi està integrada amb gran normalitat. Els nets la veuen sovint passejant-se en tovallola, després que jo l'hagi banyat. Un cos de 88 anys no és tan terrible com ens venen. Té algunes cicatrius i blaus i està arrugat. No n'hi ha per a tant.

Hi ha cap autor que hagi escrit sobre la vellesa d'una manera que li agradi?

— Sí. Hi ha un autor suec de la primera meitat del segle XX, Pär Lagerkvist [Premi Nobel de Literatura el 1951]. Segur que n'hi ha més, però no els conec.

“

Algun dia els nets em faran preguntes sobre la família que seran difícils de respondre ”

La gran protagonista de *Que no s'apagui la flama* és l'Elvira, però és la nena, la Swiv, qui ens explica la història del llibre en primera persona. Devia ser tot un repte, escriure des del punt de vista d'algú de nou anys.

— Sí, ho ha estat. *Que no s'apagui la flama* no és, ni de bon tros, un llibre infantil, però la veu narradora és la d'una nena espavilada...

Podria ser una de les seves netes?

vincle de tots ells amb la meva mare també ha estat importantíssim. Igual que fa la Swiv, algun dia faran preguntes sobre la família que em seran difícils de respondre.

“

Vaig créixer en una comunitat religiosa on el control era molt gran ”

L'Elvira de la novel·la no se sent gaire còmoda a la comunitat cristiana mennonita en la qual vivia amb el seu marit i fills. Hi ha un trencament que és compartit amb el que vostè mateixa va viure dècades després. No suportava algunes de les mentides que li van explicar...

— Vaig créixer en una comunitat religiosa en què el control era molt gran. L'opressió avançava de bracet del fonamentalisme religiós. Encara que hagi arribat a un punt en la meua vida en què m'he alliberat de tot allò, no puc evitar tornar una vegada i una altra als anys en què vivia allà. És com si encara hi estigués tancada. Potser no deixaré mai de denunciar la hipocresia, les mentides i la falsa autoritat que hi imperava. Els homes i els més vells de la comunitat ostentaven el poder i això feia patir molt la resta.

Hi ha cap aspecte d'aquella vida passada que ara consideri positiu?

— És una bona pregunta... Si miro cap enrere, ara que ha passat tant de temps des que me'n vaig anar [Toews tenia 18 anys] i aconseguixo esborrar tots els inconvenients i problemes, hi ha una cosa que trobo a faltar: el sentit de comunitat entre les dones. Això ens permetia aixecar-nos contra el patriarcat imperant. La subversió

homes. Era una subversió petita, sense travessar mai cap línia vermella, però moltes dones la compartíem, i era meravellosa.

“

Resistir, protestar i rebel·lar-nos dona sentit a les nostres vides ”

A la novel·la, l'Elvira diu a la seva neta que a la vida cal aprendre a "combatre la nit". En un dels poemes del *Llibre de salms* de la Bíblia hi llegim: "Cap al tard tot eren plors, / l'endemà són crits de joia". L'àvia reclama plantar cara fins a arribar a aquesta joia.

— La lluita personal de cadascú s'encamina cap a molts llocs, ja sigui cap a un millor autoconeixement, l'habilitat d'entendre'ns amb els altres, la llibertat o la pau d'esperit. Viure implica lluitar. Això pensa la meva mare, i ho comparteixo. Resistir, protestar i rebel·lar-nos dona sentit a les nostres vides.

Poc després d'abandonar la comunitat mennonita de Steinbach es va quedar embarassada. Va debutar com a novel·lista amb *Summer of my amazing luck* (1996), quan tenia 32 anys. Mentre llegia *Que no s'apagui la flama* m'ha semblat veure-hi reflexos d'aquell debut.

— Està molt ben vist, això, però no hi havia pensat fins ara, i m'avergonyeix una mica. Tant en un llibre com en l'altre les protagonistes són dones de diverses generacions que han de compartir pis amb els fills i tenen problemes. A més, en tots dos hi ha un viatge per carretera que les il·lumina.

— Sí, vaig ser mare als 22 anys. I, a més, vaig haver de pujar la criatura tota sola. El pare biològic ens havia abandonat, vivíem d'ajudes públiques i jo intentava vendre articles on fos.

Encara va trobar una mica de temps per escriure ficció. És tot un mèrit.

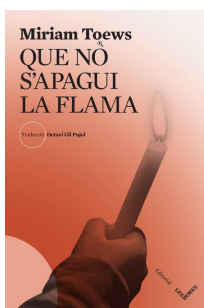
— Sempre he hagut d'espavilar-me.

A la novel·la, els homes tampoc hi són: el marit de l'Elvira és mort, i el pare de la Swiv també s'ha esfumat...

— La nena li escriu cartes, com si algun dia hagués de tornar. Li han dit que és un idealista i ella creu que, com si es trobessin en una altra època, està "lluitant contra el feixisme". En realitat, ningú sap on és ni què fa, l'home. Però la mare, la Mooshie, que també passa bona part del dia fora de casa, està esperant un nen, en Gord. Potser ell serà diferent...

Cal conservar l'esperança.

— Exacte!

Que no s'apagui la flama

MIRIAM TOEWS

19,47 €

Compra el llibre a:

ABACUS